

Mapování zdravotní gramotnosti:

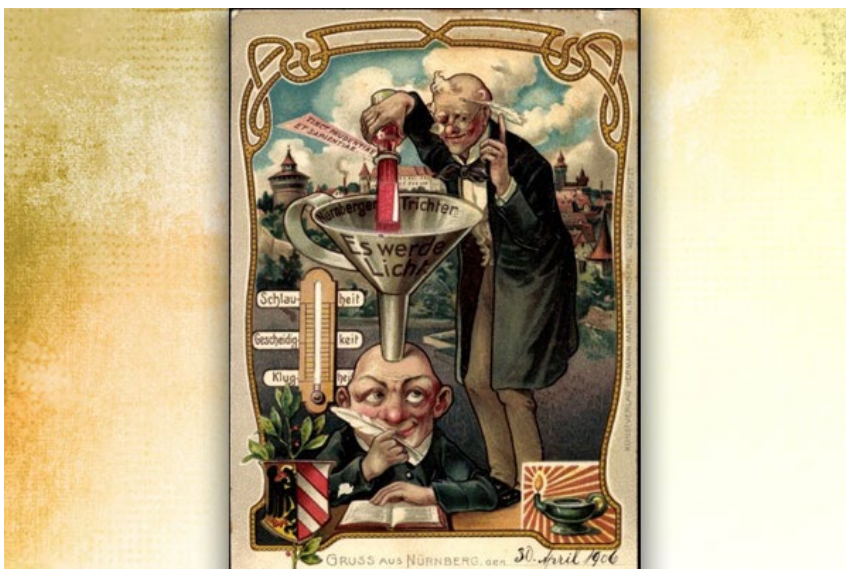
Spolupráce evropských zemí v jednotném monitoringu úrovně zdravotní gramotnosti a jeho aplikace v Česku

Zdeněk Kučera

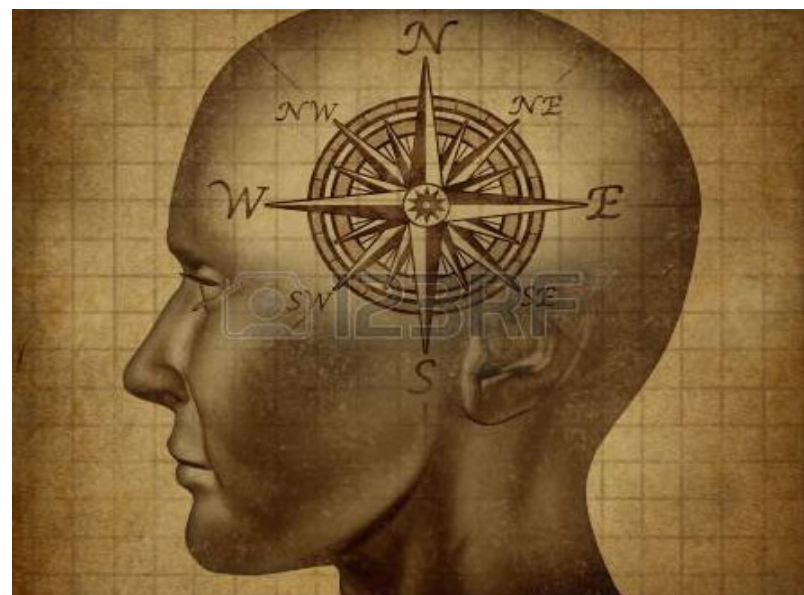

Zdravotní gramotnost: „o čem to je?“

**Norimberský trychtýř:
Zdravotní gramotnost není jen
vstřebávání informací**

**Kompas v hlavě:
Zdravotní gramotnost nabízí
orientaci v záplavě informací**

**„Zdravotní gramotnost (...) zahrnuje (...)dovednosti získat, pochopit, zhodnotit a využít
informace týkající se zdraví...“**

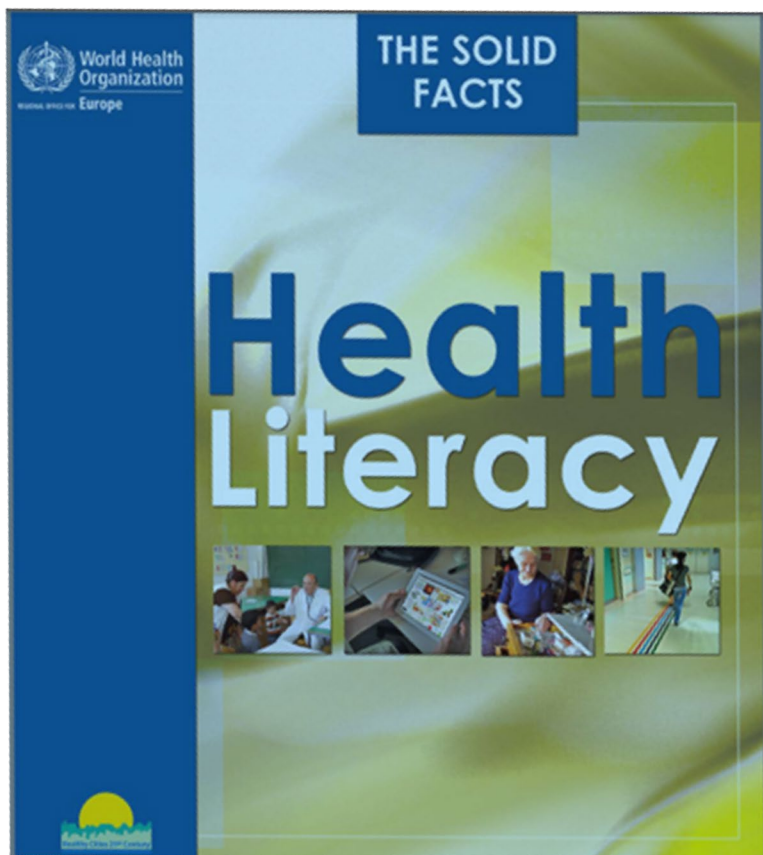
Dotazníky funkční zdravotní gramotnosti

- REALM: Rapid Estimate of Adult Literacy in Medicine.
 - Zjišťuje se správné přečtení a vyslovení 66 medicínských pojmů
 - 3 min trvající test
- TOFHLA: Test of Functional Health Literacy in Adults
 - Sedmnácti položkový test numerické dovednosti a padesáti položkový test pochopení čteného textu
- S-TOFHLA: Zkrácená verze
 - 12 minutový test
- NVS: Newest Vital Sign
 - Šest otázek testujících schopnost vyvodit z údajů o nutričních hodnotách informace pro rozhodování o vlastním zdraví

Další typy instrumentů

- Functional Communicative and Critical HL Tool (FCCHL)
- BHLS: Brief Health Literacy Screening Tool
- HLQ: Health Literacy Questionnaire
- HALS (Health Activity Literacy Scale)
- National Assessment of Adult Literacy (NAAL) – HL battery
- eHeals: eHealth Literacy Scale

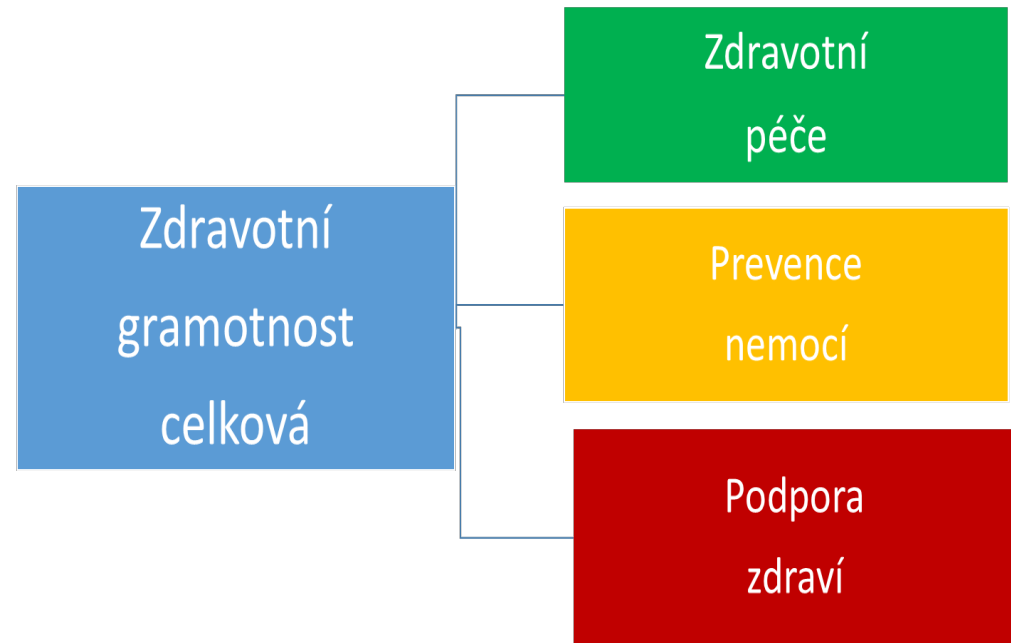
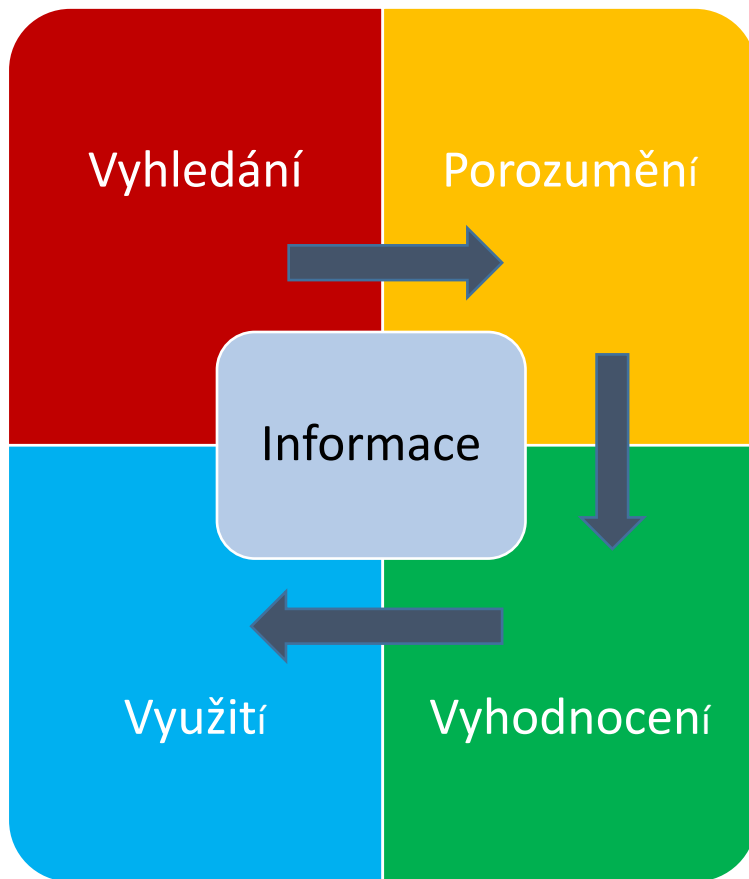
Evropský „kánonický“ text

- Kickbusch, Pelikan, Apfel, Tsouros (2013)
- Definice zdravotní gramotnosti

*„Zdravotní gramotnost je spojena s gramotností a zahrnuje znalosti, motivaci a kompetence lidí k **získání, porozumění, vyhodnocení a uplatnění** informací pro rozhodování v každodenním životě, týkající se **zdravotní péče, prevence nemocí a podpory zdraví** s cílem udržet a zlepšit kvalitu života v průběhu celého životního cyklu“.*

Zdravotní gramotnost: Synoptický model

Model zdravotní gramotnosti

Zdravotní gramotnost	Dostupnost zdravotních informací	Porozumění zdravotně relevantním informacím	Vyhodnocení zdravotně relevantních informací	Aplikace či využití zdravotně relevantních informací
Zdravotní péče	1. Schopnost získat informace o medicínských tématech	2. Schopnost porozumět medicínským informacím a pochopit jejich smysl	3. Schopnost interpretovat a vyhodnotit medicínské informace	4. Schopnost činit poučená rozhodnutí u medicínských problémů
Prevence nemocí	5. Schopnost získat informace o rizikových faktorech	6. Schopnost porozumět informacím o rizikových faktorech a pochopit jejich smysl	7. Schopnost interpretovat a vyhodnotit informace o rizikových faktorech	8. Schopnost posoudit relevanci informací o rizikových faktorech
Podpora zdraví	9. Schopnost získávat nové zdravotně relevantní informace	10. Schopnost porozumět zdravotně relevantním informacím a pochopit jejich smysl	11. Schopnost interpretovat a vyhodnotit zdravotně relevantní informace	12. Schopnost zaujmout poučený názor na zdravotní otázky

Zdravotní gramotnost. Solidní fakta

- Překlad klíčové publikace WHO

Srovnávací výzkum v osmi zemích EU

- 47 položkový dotazník HL-EU 8
- AT, D, NL, IE, GR, E, PL, BG
- 1 000 respondentů v každé zemi
- Publikováno 2012

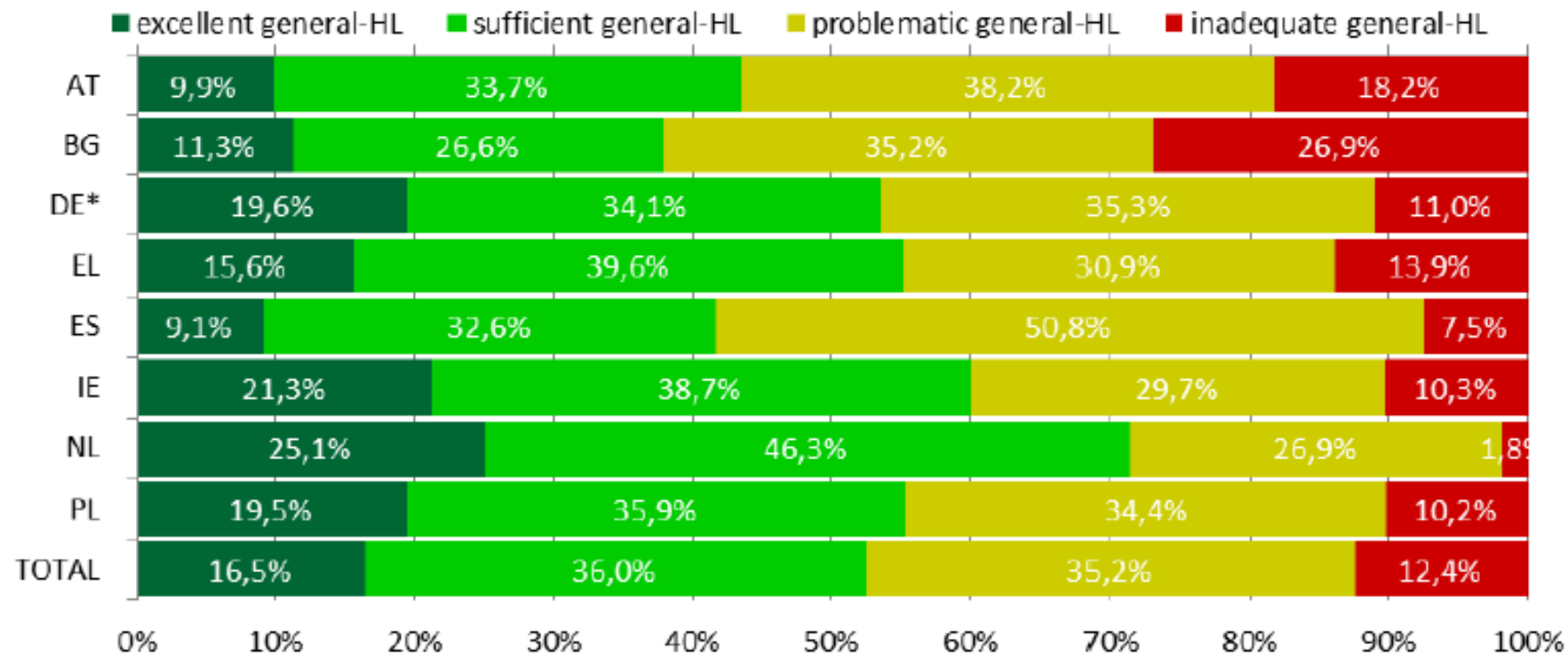
COMPARATIVE REPORT ON
HEALTH LITERACY IN EIGHT
EU MEMBER STATES

Zdravotní gramotnost v osmi zemích EU:

Omezená zdravotní gramotnost: 47,6%

Graph 10: Percentages of General Health Literacy Levels Thresholds for Countries and Total

1. Populační šetření zdravotní gramotnosti v ČR 2015

Replikace výzkumu HLS-EU 8

Zdravotní gramotnost obyvatel ČR – výsledky komparativního reprezentativního šetření

¹Zdeněk Kučera, ²Jürgen Pelikan, ³Alena Štefllová

¹Ústav pro zdravotní gramotnost: Praha
²Institut für Soziologie, Universität Wien
³Kancelář WHO v ČR

Čas. Lék. čes. 2016; 155: 233-241

SOUHRN

Výzkum zdravotní gramotnosti v České republice se realizoval na konci roku 2014 v rámci přípravy implementační strategie programu Zdraví 2020 v ČR. Šetření provedli Státní zdravotní ústav (SZÚ) s finanční podporou MZ ČR a České kanceláře WHO. Sociologické šetření navázalo na srovnávací výzkum, který proběhl v 8 zemích EU v první polovině této dekády. Reprezentativního šetření se zúčastnilo celkem 1037 starších 16 let, vybraných ve všech krajích ČR. Byla využita stejná metodika jako v původní studii. Zdravotní gramotnost byla zjišťována v oblastech zdravotní péče, prevence nemocí a podpory zdraví.

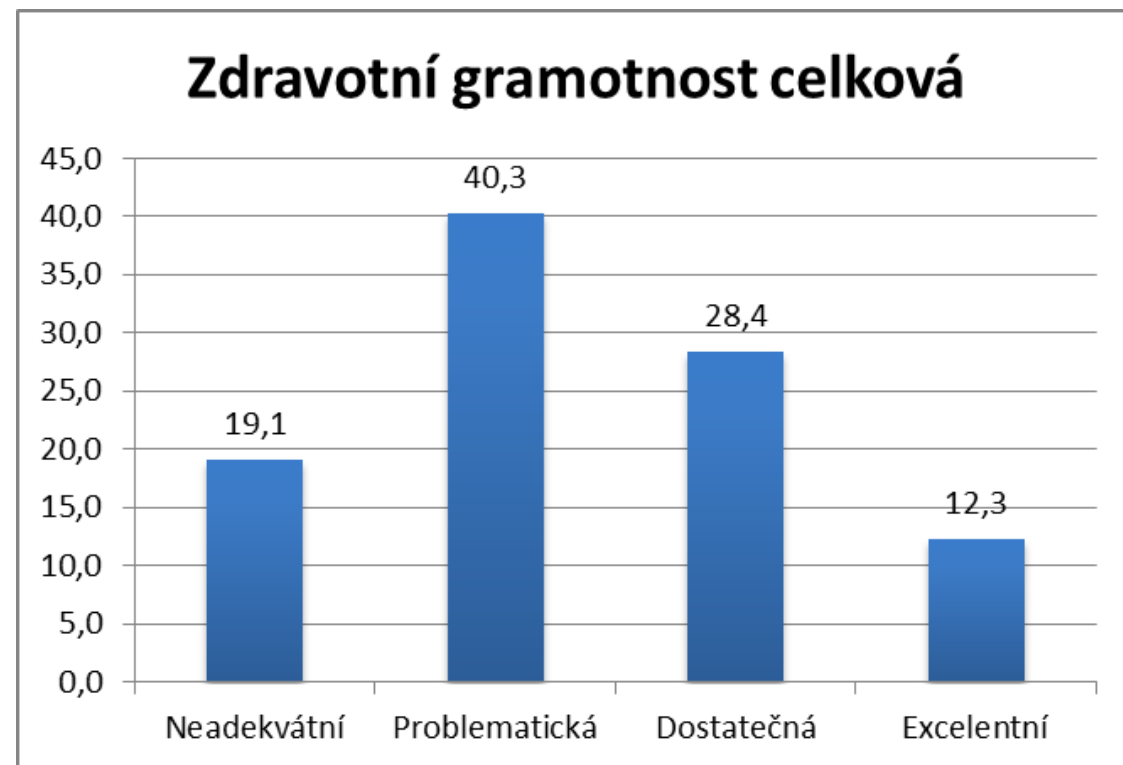
Zjistili jsme, že 59,4 % respondentů vykazuje omezenou zdravotní gramotnost, v oblasti zdravotní péče je to 49,5 % obyvatel, v prevenci nemocí 54,1 %, a v oblasti podpory zdraví dokonce 64,3 % dotázaných. V porovnání s ostatními zkoumanými zeměmi zaujímá ČR rovněž nízkohodnotné místo. Zdravotní gramotnost je podmíněna

SUMMARY

Kučera Z., Pelikan J., Štefllová A. Health literacy in Czech population – results of the comparative representative research
Health literacy survey was carried out at the end of 2014 in the context of preparation of implementation strategy of the Program Health 2020 in the Czech Republic. The survey was conducted by the National Institute of Public Health with financial support from the Ministry of Health and the Czech WHO office. Sociological survey replicated comparative research conducted in eight EU countries in the first half of this decade. Representative survey in 1037 respondents in the age over 16 years, selected in all regions of the country. The identical methodology as used in the original study was utilized. Health literacy was measured in the areas of health care, disease prevention and health promotion. We found that 59.4 % of respondents showed limited general health literacy; health literacy in health care is proved to be 49.5

Omezená zdravotní gramotnost

EU-8: 47,6 %, CZ: 59,4 % (+ 11,8 %)

Ústav pro zdravotní gramotnost, z.ú.

ÚZG založen 25.2.2016

1. Národní konference o zdravotní gramotnosti 2017

2017: ustavení konsorcia WHO – M-POHL

	Austria		Ireland		Serbia
	Belgium		Israel		Slovakia
	Bulgaria		Italy		Slovenia
	Czech Republic		Kazakhstan		Spain
	Denmark		Moldova		Sweden
	Estonia		Netherlands		Switzerland
	France		Norway		Turkey
	Germany		Portugal		Ukraine
	Hungary		Russian Federation		United Kingdom

Aktuálně: 27 zemí +
pozorovatelské země

3 projekty

- HLS: Šetření HLS19
- OHL: Validace nástrojů
hodnocení organizační
zdravotní gramotnosti
- EVPOP: Evaluace
populačních programů ve
vybraných zemích
zastoupených v M-POHL

Výzkum M-POHL - HLS₁₉ :2019 – 2021

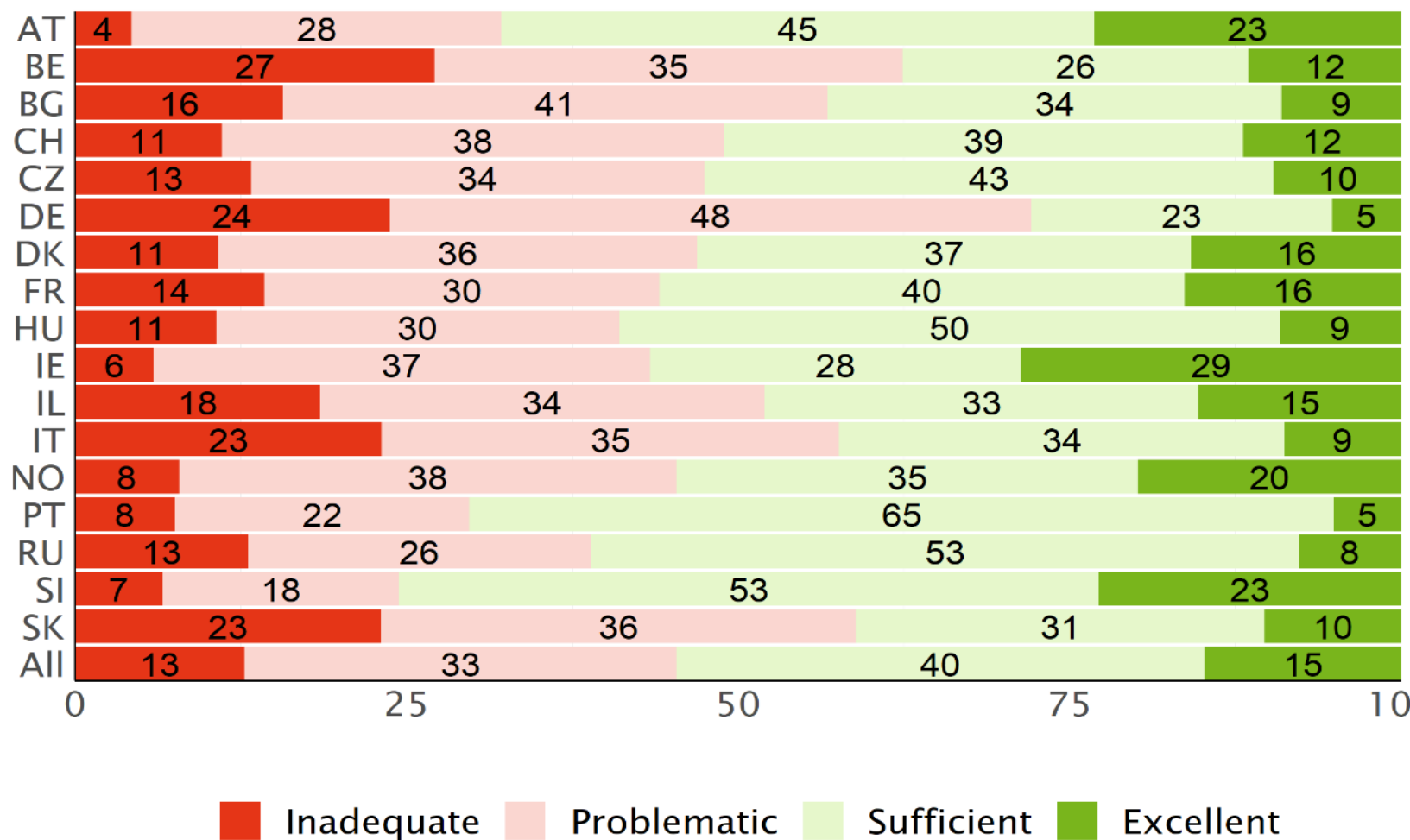
Health Literacy Survey 2019
a project of M-POHL

International Report
on the Methodology, Results, and
Recommendations of the
European Health Literacy Population
Survey 2019–2021 (HLS₁₉) of
M-POHL

- Výzkum
- AT, BE, BG, CH, CZ, DE, DK, FR, HU, IE, IL, IT, NO, PT, RU, SI, SK
- Více než 42 000 respondentů
- V ČR 1 350 respondentů

Zdravotní gramotnost v 17 zemích

Omezená zdravotní gramotnost: 46% (CZ: 47 %)

Výzkum HLS₁₉ – v ČR 2020

**Zlepšení úrovně ZG z 41 % na 53 % !
(nárůst o 12 %)**

Proměny úrovně zdravotní gramotnosti v Česku mezi lety 2015 a 2020

Zdeněk Kučera^{1,2}, Štěpán Svačina^{1,2}, Alena Šteflová^{1,3}

¹Ústav pro zdravotní gramotnost, z. ú., Praha

²3. Interní klinika – klinika endokrinologie a metabolismu 1. LF UK a VFN v Praze

³Regionální výbor WHO pro Evropu

Čas. Lék. Čes. 2023; 162: 84–92

SOUHRN

Během 5 let (2015–2020) se snížil podíl osob s omezenou zdravotní gramotností o 12 %. Toto zjištění vyplývá z mezinárodního výzkumu úrovně zdravotní gramotnosti, který se v letech 2019–2021 rozebral v 17 zemích evropského regionu Světové zdravotnické organizace. Celkem v něm bylo dotazováno více než 42 tisíc respondentů. V Česku to bylo 1650 dotazovaných. V roce 2020 jsme omezenou úroveň zdravotní gramotnosti nicméně zaznamenali u 47 % obyvatel starších 18 let.

Respondenti mají největší problémy s pochopením zdravotních informací z médií a posouzením různých metod léčby. Češi (podobně jako Slováci) mají největší problém s následováním instrukcí lékaře nebo lékárníka. Zdravotní gramotnost je ovlivněna pohlavím, věkem a vzděláním: ženy, starší osoby a osoby s nižším vzděláním vykazují vyšší úroveň zdravotní gramotnosti. Vliv má dále sociální gradient: respondenti, především subjektivní sociální status, a negativní pak finanční deprivace. Na druhou stranu zdravotní gramotnost pozitivně ovlivňuje pohybovou aktivitu respondenta; dále rovněž subjektivně pocítované zdraví a konzumaci zdravotnických potřeb. Ústav pro zdravotní gramotnost v současné době připravuje další monitoring v letech 2024–2025.

KLÍČOVÁ SLOVA

zdravotní gramotnost, determinanty zdravotní gramotnosti, konsekvence zdravotní gramotnosti, sociální gradient, zdravotní chování

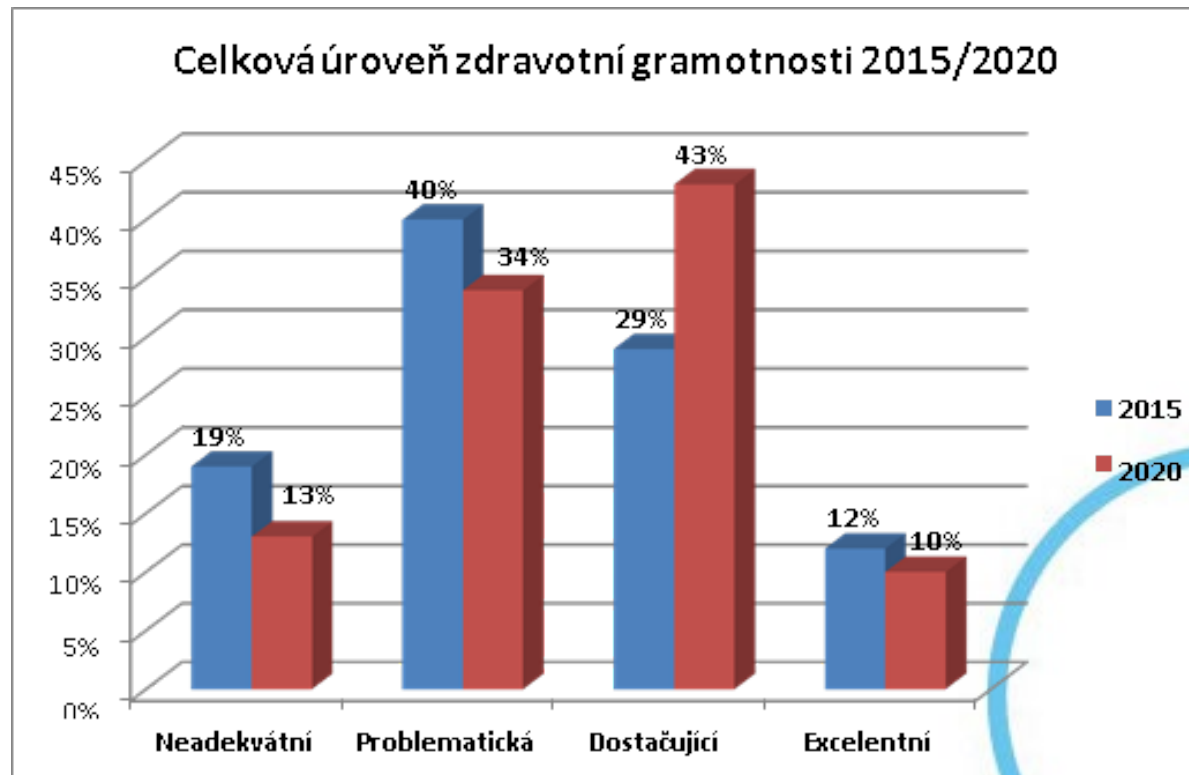
SUMMARY

Kučera Z. et al. Changes in the level of health literacy in Czechia between 2015 and 2020

During the five years from 2015 to 2020, the proportion of people with limited health literacy decreased by 12%. This finding results from international research on the level of health literacy, which took place since 2019 till 2021 in 17 countries of the European region of the World Health Organization. In total, more than 42,000 respondents were interviewed. In Czechia there were 1,650 respondents. In 2020, however, we recorded a limited level of health literacy in 47% of the population over the age of 18. Respondents have the greatest problems with understanding health information from the media and with assessing different treatment options. Czechs (like Slovaks) have the biggest problem with following the instructions of a doctor or pharmacist. Health literacy is influenced by gender, age and education: women, older people and less educated people show higher levels of health literacy. The respondent's social gradient, primarily subjective social status has positive influence to health literacy while financial deprivation has negative influence. On the other hand, health literacy positively affects the physical activity of the respondent; subjectively perceived health and consumption of medical services are influenced as well. The Czech Health Literacy Institute is currently preparing monitoring in 2024–2025.

KEYWORDS

health literacy, determinants of health literacy, consequences of health literacy, social gradient, health behavior

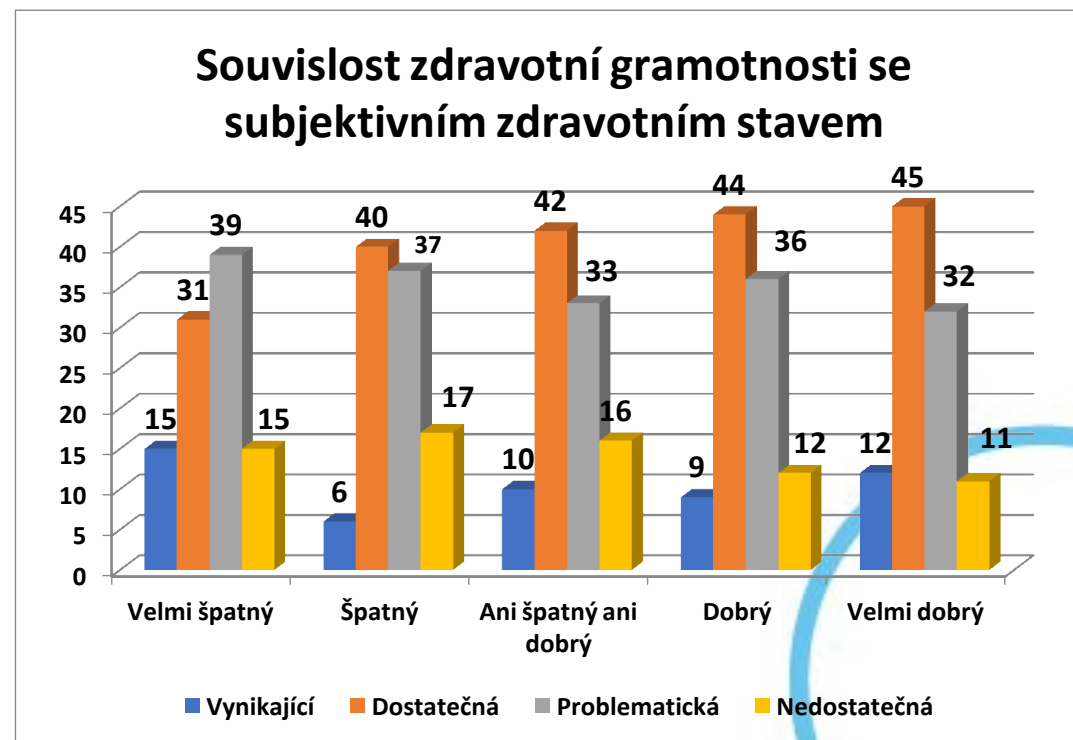

Souvislosti zdravotní gramotnosti s dalšími proměnnými

Multivariační analýza sociálních determinant

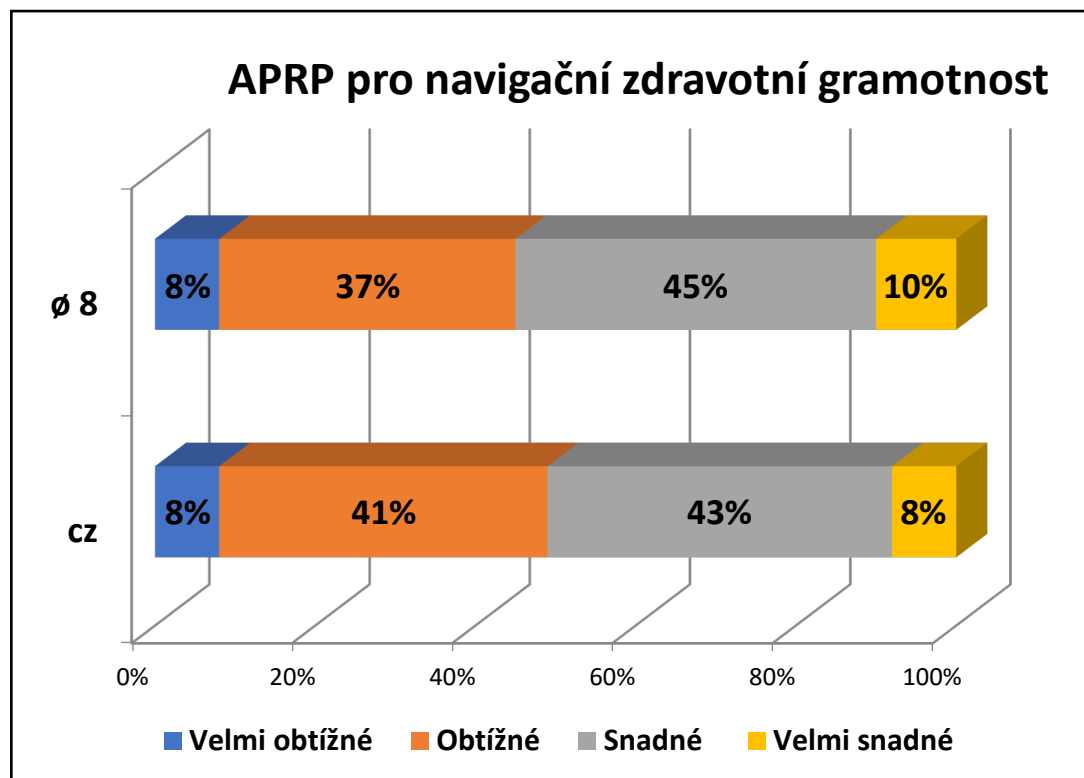
Sociální determinanty	Hodnoty β
Pohlaví (Ž)	0,09**
Věk	0,11**
Vzdělání	- 0,14**
Postavení ve společnosti (subj.)	0,13**
Finanční deprivace	- 0,21***

Zdravotní gramotnost pozitivně koreluje se zdravotním stavem

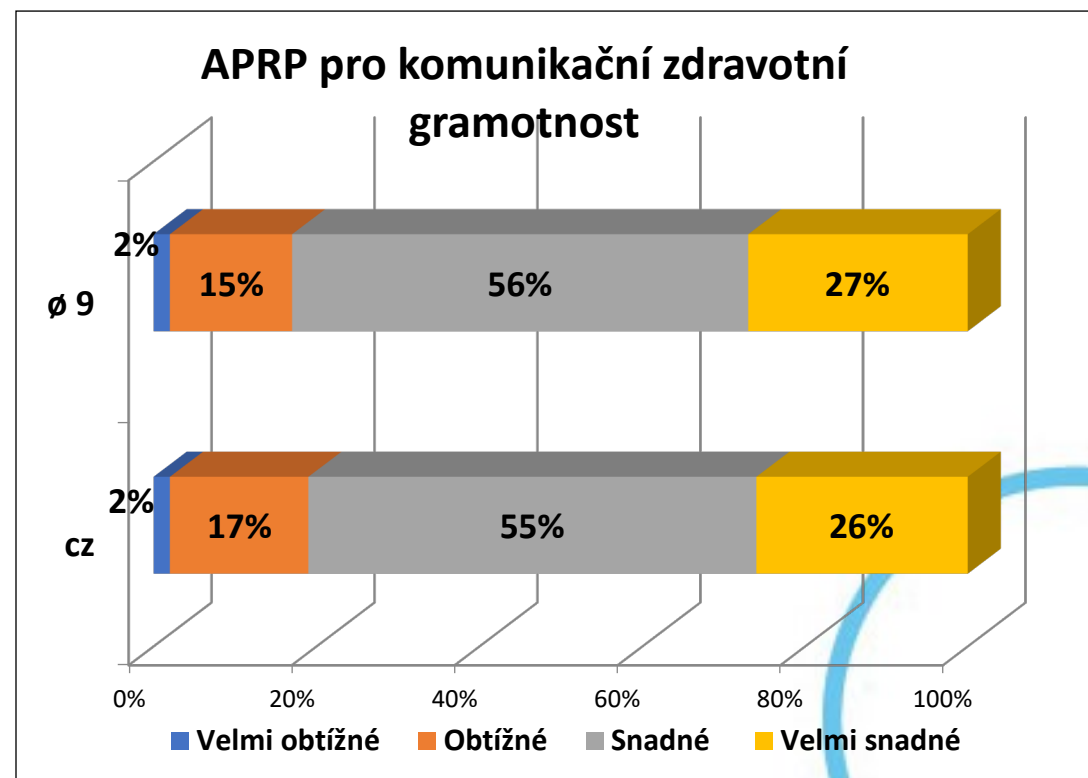

Specifické oblasti zdravotní gramotnosti: navigační a komunikační zdravotní gramotnost

**45 % respondentů má problém s
navigací ve zdrav. systému (CZ: 49 %)**

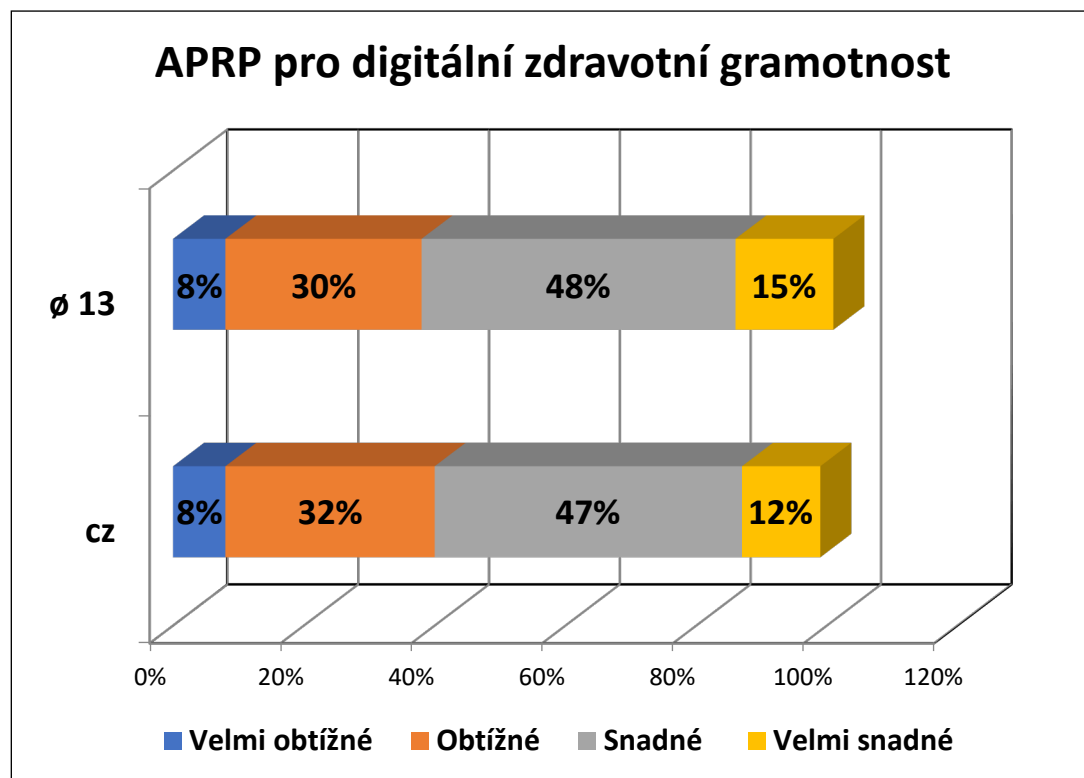

**24 % má problémy s komunikací s
lékařem (CZ: 19 %)**

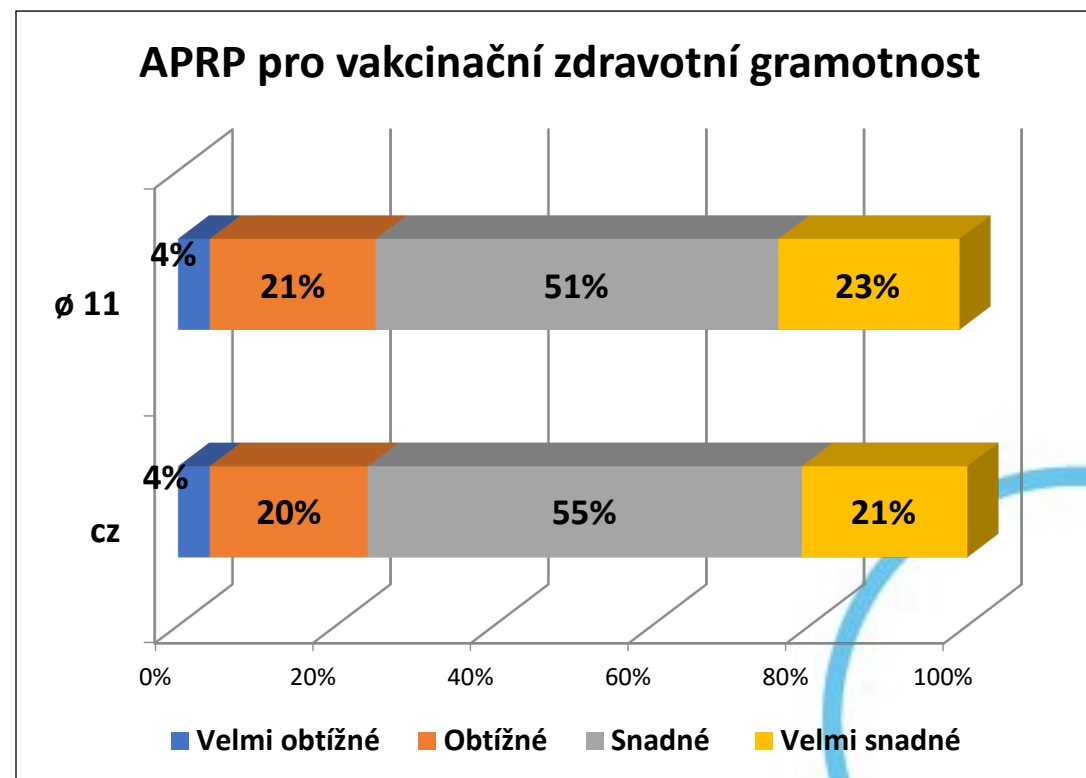

Digitální a vakcinační zdravotní gramotnost

38% má problémy v oblasti digitální zdravotní gramotnosti (CZ: 40 %)

25 % má problém v oblasti vakcinační gramotnosti (CZ: 24 %)

Výhled

- HLS₂₄ : monitoring - populační šetření
propojení s EC programem JA PreventNCD
- OHL: sledování organizační zdravotní gramotnosti (nemocnice)
- EVPOP: evaluace populačních projektů

Příprava HLS₂₄

Pracovní skupiny HLS

- Metodologie
- Korelativní proměnné
 - Determinanty
 - Konsekvence
- Navigační ZG
- Komunikativní ZG
- Digitální ZG
- Vakcinační ZG
- Mentální ZG
- Distributivní ZG

Aktivity v pracovních skupinách

- Adjustace HLS₁₉
- Překlady
- Kognitivní rozhovory
- Psychometrické ukazatele škál
- Zpětné překlady
- Pilotní ověřování
- Finalizace dotazníku
 - 68 otázek
 - Vícenásobné škály + 109 = 177

První publikace v průběhu přípravy metodologie

- **Short report on the need for revision and further development of the HLS19-NAV** Doris Schaeffer and Lennert Griesse for the Working Group on Navigational Health Literacy
- **Measuring Navigational Health Literacy in HLS₂₄** Abstract. *L. Griesse, D. Schaeffer, Y. Arabska, G. Bonaccorsi, S. M. De Gani, R. Griebler, Ø. Guttersrud, Z. Kučera, R. Touzani, S. Vrbovšek*
- **Development of Tools to Assess Vaccine Literacy: A Scoping Review and Future Perspectives** *Luigi Roberto Biasio*, Patrizio Zanobini, Chiara Lorini, Guglielmo Bonaccorsi*
- **Perspectives in the Development of Tools to Assess Vaccine Literacy** *Luigi Roberto Biasio, Patrizio Zanobini, Chiara Lorini and Guglielmo Bonaccorsi*
- **Measuring communicative health literacy – a revision of the HLS-COM-P scale** *Hanne Sørberg Finbråten, Yuliia Arabska, Éva Bíró, Rana Charafeddine, Robert Griebler, Zdenek Kucera, Julien Mancini, Beáta Orlická, Brigid Unim, Henrik Bøggild*
- **COMMUNICATIVE HEALTH LITERACY IN EUROPEAN ADULTS: THE HLS19 SURVEY** *Salvatore Metanmo, Hanne Sørberg Finbråten, Éva Bíró, Henrik Bøggild, Unim Brigid, Rana Charafeddine, Robert Griebler, Lennert Griesse, Øystein Guttersrud, Zdenek Kucera, Christopher Le, Peter Nowak, Doris Schaeffer, Mitja Vrdelja, Julien Mancini*
- **Short report on the need for revision and further development of the HLS19-COM-P** *Hanne Sørberg Finbråten and Henrik Bøggild*
- **Measuring mental health literacy in Europe – development of a new scale** *Robert Griebler Josefin Wångdahl*